

İnsandaki Fabrikalar...

İnsanın içinde çalışan mânevi fabrikalar, dışındaki maddî fabrikadan, yani beden fabrikasından çok daha gariptir. İnsan ruhunun mahiyetini ancak Hâlik-ı Zülkemâl bilir. Biz sadece ruhumuzun bazı faaliyetlerine teşbih ve temsil dürbünüyle uzaktan uzağa bakmaya çalışacağız:

Cenâb-ı Hak, mefkûreyi acîb bir fabrika olarak yaratmıştır. Bu fabrikaya zahirî ve batınî duygularla, hammadde mesâbesinde mânâlar ve malûmatlar gelmekte, akıl bunları ilim hâline getirip hafızada biriktirmektedir. Mefkûreyi bir mensucat fabrikasına teşbih edersek, bu fabrikanın kulak dediğimiz kanalından giren yünler akılda kumaşa inkılâb etmekte ve hafızada depolanmaktadır. İstedığımızda bu kumaşlar depodan alınmakta ve fabrikanın ağız denilen kanalından dışarıya ihraç edilmektedir.

Burada işaret etmemiz gereken çok mühim bir husus da depodaki kumaşların ağızdan çıkmasına rağmen, kumaşlarda hiçbir eksilme olmamasıdır. Bu fabrikanın diğer harika bir tarafı da fabrikanın giriş ve çıkış kanallarının muhtelif oluşudur.

Şöyle ki:

Yukarıdaki misâlde giriş kanalı kulak, çıkış kanalı ise ağız olarak izah edilmişti. Bunun yanında, fabrikaya göz kanalından da yünler girebilmekte ve akılda kumaşa inkılâb ettikten sonra hafızada saklanmakta ve istenildiğinde elden yazı suretiyle veya yine ağızdan söz suretiyle dışarı dökülebilmektedir.

Böyle bir fabrika yapmak beşer takatının çok fevkinde olduğu gibi bu faaliyetlerin mahiyetini anlamamız da mümkün değildir.

Akla malûmat getiren diğer bir âlet de dildir. Yediğimiz bir elmanın vitamini bedenimizde yerini alırken, tadı dil kanalıyla akla ve oradan da hafı zaya geçip kendine mahsus makamında oturmaktadır.

"Mefkûre fabrikası" göz penceresiyle de seyrettiği şeylerin suretlerini, okuduğu şeylerin mânâlarını alıyor ve hafızaya havale ediyor. Daha önce okuyup hafızamıza yerleştirdiğimiz bir vecizeyi yazmamız söylene, yine tahmin ve tasvir edemeyeceğimiz harika bir faaliyetle o vecize hafızadan alınıyor ve el vasıtasıyla kalemimizin ucundan dökülüyor. Aynı vecizeyi söylemek istediğimizde ise, bu defa ses olarak dilimizden akmaya başlıyor. Bu misâlde fabrikaya yün misâli giren vecize, hafızada oraya mahsus bir hâlde saklandıktan sonra, istendiğinde yine yün olarak yani bizzat kendisi hiçbir değişikliğe uğramadan dışarı çıkmış oluyor.

Hayâl ise, şeker fabrikasına çok uzak mesafelerden şeker pancarı getiren vagonlar gibi, yüklendiği tahayyülâtı aklın eline teslim ediyor. Akıl bunlar içerisindeki

---

mânâları süzüp, lüzumsuz şeyleri dışarı atıyor.

Diğer âlet ve cihâzatımızı bunlara kıyas edebilirsiniz.

Akıl böyle çeşitli kanallarla aldığı malûmatı ve mânâları ilim hâline getirdikten sonra, ancak marifetullah ve muhabbetullah ile mutmain olan kalb fabrikası, bu ilimlerden marifetini ve muhabbetini ziyadeleştirecek olanları almakta ve Cenâb-ı Hakk'ın lûtfuyla yine tavr-ı aklın haricinde bir faaliyetle feyze inkılâb ettirmektedir.

Bu kadar harika fabrikalarla dolu olan insan, bu dünyaya elbetteki şu kısacık dünya hayatını kazanmak için gönderilmemiştir. Ebedî saadet fabrikaları olan bu cihâzatımızı, âhirete ait olmayan hangi işte sarfetsek zarar etmiş oluruz. Dünyada kazandığımız cüz'i servet, makam, şöhret gibi şeyler bu fabrikaların gayesi ve neticesi olamaz.

Bir insanın elinde altından yapılmış antika bir çekiç bulursa, o insan bu çekiçle taş yontup para kazandığı takdirde, kâr ettiğini iddia edemez. Zira, çekici taşa her vuruşunda beş kuruş kazanmaya bedel belki beş yüz lira zarar etmektedir. *Bizler de herhangi bir dünyevî menfaat elde ettiğimiz zaman sevinirken, neyi kaybettiğimizi ve hangi âletleri yıprattığımızı bilemiyoruz.*

Bu harika ve cihanbaha aletlerle techiz edilen insan, sarfettiği ömür neticesinde Hâlik-ı Ezel ve Ebedin rızası ve dolayısıyla da ebedî saadetten başka neyi kazansa zarar, hattâ iflâs etmiş demektir...